

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
Fakulta humanitných a prírodných vied
Katedra verejnej správy

INŠTITÚT REGIONÁLNEHO VÝSKUMU
Národnej akadémie vied Ukrajiny vo Lvove

ACHODNO-PODNIKATEĽSKÁ FAKULTA V KARVINEJ
Ślęska uniwerszta w Opawie

ZDROUŽENIE MIEST A OBCÍ SLOVENSKA

ÁLÝ ROZVOJ REGIÓNOV KÚSENOSTI, PROBLÉMY, PERSPEKTÍVY

PREŠOV, 23. – 24. MÁJA 2002

(ZBORNÍK Z MEDZINÁRODNEJ VEDECKEJ KONFERENCIE)

ISBN 80-89040-18-7

9 788089 104018 6

ManaCon
Prešov

Prešov 2002

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
Fakulta humanitných a prírodných vied
Katedra verejnej správy

INŠTITÚT REGIONÁLNEHO VÝSKUMU
Národnej akadémie vied Ukrajiny vo Lvove

OBCHODNO-PODNIKATEĽSKÁ FAKULTA V KARVINEJ
Sliezka univerzita v Opave

ZDRUŽENIE MIEST A OBCÍ SLOVENSKA

STÁLY ROZVOJ REGIÓNOV

SKÚSENOSTI, PROBLÉMY, PERSPEKTÍVY

PREŠOV, 23. – 24. MÁJA 2002

(ZBORNÍK Z MEDZINÁRODNEJ VEDECKEJ KONFERENCIE)

ManaCon
Partners

Prešov 2002

OBSAH

Príhovor	7
Vývinové tendencie v oblasti podnikateľského prostredia a jeho vplyv na ekonomický rozvoj Evolutional Tendencies in the Sphere of Enterprising Environment and Its Influence on Economical Development <i>Peter Kuzmišín</i>	8
Bariéry cezhraničnej spolupráce na juhu a severe slovenska Barriers of cross-border co-operation in the east and north Slovakia <i>Juraj Tej, René Matlovic, Radoslav Klamár</i>	18
Regionálne súvislosti spotrebiteľského správania a hospodársky rozvoj regiónov Regional connections of consumer's behavior and economic development of regions <i>Emília Krajčáková, Sergej Vojtovič</i>	27
Regionálny operačný program okresu Svidník Regional operative programme of Svidník district <i>Ľuboš Čepan</i>	36
Možnosti ekonomicko-sociálneho rozvoja regiónov SR Facilities of the economy – social development of Slovak republic regions <i>Michal Tušan, Radoslav Tušan</i>	43
Význam kvalitnej prípravy manažérov pre rozvoj malého a stredného podnikania v regióne Importance of managers training for development of small and medium enterprises in the region <i>Štefan Křiveta</i>	55
Vzdelanosť ľudských zdrojov ako faktor regionálneho rozvoja Prešovského kraja Education Level of Human Resources as Factor of Regional Development <i>Viera Kuzmišinová</i>	61
Regionálny rozvoj v interakcii na cezhraničnú spoluprácu (Rozvoj prihraničných regiónov Snina – Veľkýj Bereznyj – Lesko) Development of the Region in interaction on the Cross - border Co-operation <i>Sviatoslav Husák</i>	71
Význam územnoplánovacích nástrojov v procese zabezpečenia rozvoja regiónov The Meaning of the Land-use Planning Tools in Regional Development Processes <i>Roberta Štěpánková</i>	80

Editor: Ing. Juraj Tej, CSc.

Redakčná rada: Doc. Ing. Peter Kuzmišín, DrSc.

Prof. Marian Dolišný, DrSc.

Prof. Vasil Miklovda, DrSc.

Prof. RNDr. PhDr. Stanislav Polouček, CSc.

Recenzenti:

Prof. Ing. Ľudovít Mesároš, CSc.

Doc. RNDr. Róbert Ištok, CSc.

PhDr. Gita Geremešová, CSc.

© Katedra verejnej správy, FHPV PU v Prešove, 2002

ISBN 80 - 89040 - 18 -7

Vybrané regionálnogeografické aspekty rómskeho obyvateľstva v prešovskom kraji Selected regional aspects of the Roma population in Prešov region <i>Eva Michalec, René Matlovic, Radoslav Klamár</i>	85
Regionálny rozvoj ako nástroj štátnej politiky. Historická paralela Regional development as a means of the state politics. Historic parallel <i>Martin Pekár</i>	96
Marketing ako účinný nástroj podpory regionálneho rozvoja Marketing as an Efficient Tool to Facilitate Regional Development <i>Nataša Urbančíková, Oto Hudec</i>	103
Prioritý geografického výskumu "rómskeho problému" Priorities in Geographical Research of "the Romany Problem" <i>Viktória Kandračová</i>	112
Medzinárodná spolupráca samosprávnych krajov International Cooperation of Self-Government Counties <i>Ján Roháč, Anton Takáč</i>	117
Regionálny rozvoj v podmienkach slovenských samospráv Regional development in Slovak municipalities <i>Katarína Jasná, Jozef Krnáč, Eva Sekerešová</i>	121
Gregor Berzevici a jeho pokusy o cezhraničnú spoluprácu Gregor Berzevici one of the pioneers in over-broad cooperation <i>Patrik Derjňák</i>	133
Analýza podmienok podnikania cestovných kancelárií na Slovensku Analysis of conditions for enterprise of travel agencies in Slovakia <i>Jana Jarabková, Viera Papcunová</i>	140
Cezhraničná spolupráca Euroregionu Tatry a jej propagácia na web priestore Crossborder cooperation of Euroregion Tatry and its propagation on web site <i>Julius Alenauer</i>	147
Ekonomický potenciál pôd a pestovania plodín v regiónoch Slovenska Economic potential of soils and crop growing in the regions of Slovakia <i>Jozef Víttek, Danica Fazekašová</i>	156
Ekologické hospodárenie z aspektu ochrany podzemných vôd pred znečistením dusíčanmi v špecifických územiach Slovenska Ecological farming from the point of view of prevention of nitrates pollution of underground water in specific zones of Slovakia <i>Stanislav Torma, Danica Fazekašová</i>	164
Systém riadenia lesných podnikov Management system of the forest enterprises <i>Helena Šimková</i>	172
Novela Obchodného zákonníka a právna ochrana tretích osôb Arrangement of commercial code and legal protection the third persons <i>Dagmar Hajdušková</i>	178
Niektoré právne problémy ukládania miestnych daní Certain legal problems of local taxation <i>Vladimír Babčák</i>	187
Problémy rozvoju lokálneho na obzárach viedskich Malopolski Problems of local development in the rural areas of Malopolska <i>Stanisław Moskal</i>	197
Program SAPARD szansą rozwoju gospodarstw rolniczych SAPARD programme – a chance of development for agricultural farms <i>Andrzej Krasnodębski, Jerzy Cieślak</i>	205
Kierunki przedsięwzięć modernizacyjnych zmierzających do poprawy konkurencyjności sektora rolno-żywnościowego województwa Małopolskiego Directions of modernisation enterprises aimed at improving competitiveness of agri-food sector in the Malopolska province <i>Jerzy Cieślak, Andrzej Krasnodębski</i>	213
Vybrané aspekty intyucjonalnego wspierania przemian strukturalnych na wsi w rolnictwie Polskim Selected aspects of institutional support of structural changes in rural Poland and agriculture <i>Wiesław Misiak</i>	223
Komunální obilgace jako zdroj financování rozvoje regionu Municipal Bonds as a Source for Regional Development Financing <i>Stanislav Polouček, Lumír Kulháněk</i>	232
Rozvoj regionů lépe podpoří profesně vzdělaní podnikatelé Development of Regions will be Better Supported by Professionally Educated Entrepreneurs <i>Eva Wojnarová</i>	242
Regionální specifika přímých zahraničních investic v České republice Regional specifics of foreign direct investment in the Czech republic <i>Monika Białonczyková, Daniel Slavárek</i>	247
Uplatňování manažerských kompetencí v řízení lidských zdrojů Using manager's competencies in human Resources Management <i>Vojtěch Malátek</i>	255
Projekt TRANSCONVER jako zdroj regionálně významných informací TRANSCONVER project as a regional significant information source <i>Jiří Mezuláněk, Ivo Veselý</i>	265

Sustainable development of Ukraine and its regions: problems and perspectives <i>Dolishnyy M. I., Mikhovda V. I.</i>	270
International imperatives and socio-regional determinants of the strategy of sustainable development <i>Ulyana Sadova</i>	276
Human potential in the conception of the sustainable development: the regional priorities <i>Ljubov Semiv</i>	285
Methodological Fundamentals of the sustainable development strategy of regions of Ukraine <i>Svetlana Shulits</i>	294

Zborník s názvom „Stály rozvoj regiónov: skúsenosti, problémy, perspektívy.“ Vznikol na základe rokovaní na rovnomennej konferencii, ktorá sa konala v Prešove v dňoch 23. – 24. mája 2002. Organizátorom konferencie bola Katedra verejnej správy Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity spolu s Inštitútom regionálneho výskumu Národnej akadémie vied Ukrajiny vo Lvove, s Obchodno-podnikateľskou fakultou v Karvinej Sliezskej univerzity v Opave a so Združením miest a obcí Slovenska. Konferencia sa konala pod záštitou predsedu Prešovského samosprávneho kraja MUDr. Petra Chudíka.

Na konferencii odzneli príspevky odborných, vedeckých a akademických pracovníkov z Čiech, Ukrajiny, Poľska a Slovenska, ktorí sa uvedenou problematikou zaoberajú.

Z hľadiska obsahu bolo cieľom konferencie analyzovať súčasné a perspektívne trendy regionálneho rozvoja, jeho riadenia a financovania ako aj medzinárodná spolupráca v regionálnom rozvoji. Referáty odzneli k nasledujúcim tematickým okruhom:

- teoretické a hospodárske východiská regionálneho rozvoja,
- štátna politika regulácie regionálneho rozvoja,
- možnosti cezhraničnej spolupráce a rozvoj regiónov,
- manažment a financovanie stáleho regionálneho rozvoja,
- priame zahraničné investície a regionálny rozvoj,
- úloha malého a stredného podnikania v rozvoji regiónov,
- reforma verejnej správy a perspektívy rozvoja regiónu,
- riadenie horských oblastí: osobitosti a smery spolupráce,
- ekologická bezpečnosť transformácie regionálnych systémov v kontexte ideológie trvalo udržateľného rozvoja.

Pevne veríme, že spolupráca v tejto oblasti, ku ktorej sme týmto spoločným urobili prvý krok, bude aj v budúcom období pokračovať.

editor

V našom príspevku sme sa zamerali predovšetkým na analýzu súčasného stavu realizácie regionálnej politiky a situáciu v oblasti regionálneho rozvoja v podmienkach slovenských samospráv. Základom pre jeho spracovanie bol dotazníkový prieskum realizovaný v 32 samosprávach na Slovensku, ktoré sme naše potreby rozdelili do 3 veľkostných kategórií - sídla samosprávneho kraja, okresné mestá a ostatné mestá.

Skôr ako pristúpime ku samotnej analýze realizácie regionálnej politiky v slovenských samosprávach, pokladáme za potrebné definovať niektoré základné pojmy, ako sú región a rozvoj, a načrtnúť ich základné ekonomické súvislosti.

“Vo všeobecnosti slovo rozvoj je ťažko definovateľné, chápe sa ako neurčitý pojem, ktorý môže byť vymedzený iba na základe konkrétnych hodnotových postojov” (Maier, G.-Tödtling, F. 1998, s. 36)². Ekonomický rozvoj môžeme definovať ako dlhodobý vzostup schopností ekonomiky poskytovať obyvateľstvu rozmanité tovary a služby. Táto schopnosť je založená na rozvoji a skvalitňovaní technológií, na inštitucionálnych a systémových zmenách v dôsledku rozvoja. Pokiaľ ide o regionálny rozvoj, možno ho v nadväznosti na predchádzajúcu definíciu chápať ako dezagregovaný národohospodársky rozvoj, no nie je to celkom presné, lebo regionálny rozvoj oproti národohospodárskemu rozvoju má celý rad osobitostí. Ak o národnom hospodárstve platí, že hospodári so zdrojmi tak, aby boli uspokojené potreby, platí to aj pre región. Regionálny fond zdrojov sa však odlišuje od zdrojov v národnom hospodárstve. Pre národné hospodárstvo ako celok je nevyňatná priestorová alokácia zdrojov. Z regionálneho hľadiska je však táto alokácia určujúca a významná.

Domnievame sa, že o regionálnom rozvoji možno hovoriť iba vtedy, ak sú splnené tieto základné predpoklady:

- jednotné chápanie pojmu región ako objektu regionálneho rozvoja,
- vymedzenie subjektov regionálneho rozvoja,
- vytvorenie legislatívneho a inštitucionálneho rámca pre účinné uplatňovanie regionálnej politiky.

Objektom regionálneho rozvoja rozumieme vymedzené územie, kde sa uplatňuje konkrétna regionálna politika za účelom podpory rozvoja tohto územia. V najvšeobecnejšej polohe možno považovať za objekt regionálneho rozvoja priestor. Priestor pre potreby praktickej aplikácie princípov regionálnej politiky štátu je nutné deliť na menšie jednotky, objekty regionálneho rozvoja - regióny. Región je teda základnou jednotkou, na ktorú možno čeliť priestor.

2 Maier, G.-Tödtling, F. 1998. Regionálna a urbanistická ekonomika II. Regionálny rozvoj a regionálna politika. Bratislava: vydavateľstvo Elita, 1998. 289 s.

Podľa Zakona NR SR č. 503 z roku 2001 o podpore regionálneho rozvoja sa pod regiónom rozumie “územne vymedzený priestor na tvorbu a uskutočňovanie regionálnej a štrukturálnej politiky na úrovni druhého stupňa alebo tretieho stupňa podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek”. Regionálny rozvoj tento zákon definuje ako “trvalý rast hospodárskeho potenciálu a sociálneho potenciálu regiónu, čo zvyšuje jeho hospodársku úroveň, výkonnosť, konkurencieschopnosť a životnú úroveň jeho obyvateľov”.

Neexistuje všeobecne platná definícia regiónu. Vymedzenie regiónov závisí od konkrétnych podmienok a požiadaviek, dôležité je však, aby územné celky definované ako regióny boli z ekonomického hľadiska samostatné, boli kompaktné s väčšími ekonomickými celkami a boli schopné maximalizovať svoj prínos v rozvoji krajiny.

Regionálna veda všeobecne uvádza dve kritériá pre regionálne ohraničenie, a to kritérium homogenity a kritérium funkčnosti. Podľa prvého kritéria sú regióny vymedzované na základe určitých zhodných indikátorov, ako napríklad miera nezamestnanosti či príjmová úroveň. Regióny vymedzené v súlade s druhým kritériom sú charakterizované vzájomnou funkčnou závislosťou.

“V najvšeobecnejšej polohe môžeme región chápať ako územie ohraničené na základe zvolených kritérií, ktoré vyplývajú z cieľa, pre ktorý je región vymedzený” (Matoušková, 1992, s. 51)³. Pri vymedzovaní regiónov je potrebné uplatniť interdisciplinárny prístup, pretože región sa dá definovať ako bohato štruktúrovaný celok, ktorý sa vyznačuje ekonomickými, geografickými, sociálnymi, kultúrnymi, národnostnými, historickými i ďalšími znakmi.

Štrukturalizovať priestor a vymedzovať územné celky ako regióny možno z rôznych hľadísk a pre rôzne potreby. Regionalizácia je celosvetovým trendom, ktorý prebieha paralelne s globalizáciou. Je to proces decentralizácie, konštituovania regiónov ako relatívne samostatných priestorových jednotiek v rámci širšieho územného celku. Predstavuje istú mieru osamostatnenia sa vo vzťahu k centrálnej moci. Jej hlavným cieľom je redukovať vonkajšiu závislosť a maximálne využívať vnútorné zdroje regiónov.

Vymedzenie regiónov v jednotlivých krajinách Európskej únie je rôzne. Za hlavné kritérium definície regiónu sa považuje istá miera homogenity priestoru z hľadiska ekonomického, demografického a geografického. Zjednotenie výkladu tohto pojmu je však obťažné práve pre rôznosť zemepisných, ekonomických a demografických podmienok jednotlivých krajín. Preto bola v roku 1988 prijatá a začala sa v krajinách Európskej únie uplatňovať nomenklatura regiónov vo forme “štatistických územných jednotiek”, tzv. NUTS (Nomenclature of Territorial Units for Statistics).

3 Matoušková, Z. a kol. 1992. Úvod do priestorové ekonomiky. Praha: Ediční oddelení VŠE, 1992. 97 s.

Oblasť regionálneho rozvoja na Slovensku v uplynulých rokoch bola poznamenaná absenciou integrovaného prístupu (rezortný prístup), inštitucionálnou nedobudovanosťou, nadmerným prerozdeľovaním finančných prostriedkov cez štátny rozpočet a pod. V rámci regionálnej politiky boli definované ciele, inštitúcie, nástroje a princípy regionálneho rozvoja. Na základe uznesenia vlády SR č. 725 zo dňa 13. 9. 2000 bol definovaný cieľ a spôsob uskutočňovania regionálnej politiky. Uskutočňovanie regionálnej politiky v Slovenskej republike sa v nadväznosti na základné princípy regionálneho rozvoja realizuje prostredníctvom programových dokumentov.

Regionálna politika bola do 1. januára 2002 uskutočňovaná:

- na úrovni centrálnej, ktorú zabezpečovali príslušné ústredné orgány štátnej správy. Mala selektívny charakter (so zameraním sa na vopred vymedzené regióny),
- na úrovni regionálnej, ktorú zabezpečovali krajské úrady. Mala celoplošný charakter a zameriavala sa na vnútroregionálnu problematiku (vážba na obce, mikroregióny, okresy), spoluprácu medzi regiónmi a cezhraničnú spoluprácu.

Regionálny rozvoj je prierezovou záležitosťou a tak je pochopiteľné, že sa na ňom podieľajú mnohé inštitúcie a organizácie. Na najvyššej úrovni to v zmysle svojich kompetencií sú Národná rada a vláda Slovenskej republiky, jednotlivé rezortné ministerstvá, ale aj napr. Výskumný ústav oblastného plánovania, Rada vlády SR pre regionálnu politiku a Hospodárska rada vlády. Na regionálnej úrovni sú to najmä krajské úrady, okresné úrady, samosprávy, vyššie územné samosprávne celky, ďalej napr. regionálne rozvojové agentúry, Regionálne poradenské a informačné centrá, Podnikateľské inovačné centrá, Regionálne obchodné a priemyselné komory, Zdrúženia podnikateľov, Regionálne rady hospodárskej a sociálnej dohody, regionálne tripartity atď.

Ako subjekt regionálneho rozvoja chápeme každý z činiteľov, ktorý pôsobí na území regiónu a akýmkoľvek spôsobom sa podieľa na jeho rozvoji. Patria sem nielen aktéri regionálnej politiky, teda tí, ktorí sa podieľajú na jej tvorbe a realizácii, ale aj jej adresári, na ktorých sa zameriava a tak vlastne mobilizuje ich potenciál a podporuje endogénny rozvoj. Počet subjektov, ktoré sa podieľajú na regionálnom rozvoji, vzrástol najmä v priebehu 80-tich rokov a v súčasnosti tvoria skutočne komplexnú štruktúru. Okrem už spomínaných tradičných účastníkov regionálneho rozvoja, národných štátov a príslušných zodpovedných ministerstiev je nevyhnutné uviesť ako dôležité subjekty najmä samotné regióny, podniky a v neposlednom rade aj Európsku úniu.

Za subjekty, ktoré sa zúčastňujú procesu formovania a realizácie regionálnej politiky a zabezpečovania regionálneho rozvoja považujeme subjekty na úrovni:

- štátu, republiky (Národná rada SR, vláda SR, podpredseda vlády pre menšinové otázky a regionálny rozvoj, ministerstvá, okresné úrady atď.),
- regiónu a subjektu na miestnej, komunálnej úrovni (krajské úrady, krajské rozvojové agentúry, obce, regionálne združenia, podniky, obyvatelia atď.).

Na základe skúsenosti z okolitých štátov sa ukazuje, že by to mala byť práve samospráva vyšších územných celkov (regionálna samospráva), ktorá by mala mať v strategických a koncepčných otázkach regionálneho rozvoja hlavné slovo. Zákon NR SR č. 503 z roku 2001 o podpore regionálneho rozvoja v paragrafe 16 definuje tieto kompetencie samosprávneho kraja:

- vypracúvať, schvaľovať a pravidelne vyhodnocuje plnenie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja územia samosprávneho kraja, prípadne jeho častí,
- vypracúvať regionálny operačný program v spolupráci s ďalšími samosprávnymi krajinami vytvárajúcimi štatistickú územnú jednotku, podieľať sa na jeho uskutočňovaní a pravidelne vyhodnocuje jeho plnenie,
- spolupracovať s ministerstvom a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy na príprave národného plánu, sektorových operačných programov, podieľať sa na pravidelnom vyhodnocovaní ich plnenia,
- zabezpečuje trvalo udržateľný hospodársky rozvoj a sociálny rozvoj na území samosprávneho kraja,
- obstaráva a schvaľuje jednotlivé rozvojové projekty regionálneho charakteru, podieľať sa na ich uskutočňovaní a vyhodnocuje ich plnenie,
- vypracúvať, schvaľovať a vyhodnocuje plnenie jednotlivých programov medzinárodnej spolupráce na regionálnej úrovni a podieľať sa na ich uskutočňovaní,
- pravidelne monitoruje a hodnotí rozvoj územia samosprávneho kraja a pravidelne vypracúvať správy o hospodárskom rozvoji a sociálnom rozvoji samosprávneho kraja,
- zabezpečuje prostriedky v rozsahu svojej pôsobnosti na odstraňovanie nežiaducich rozdielov na území samosprávneho kraja,
- zabezpečuje vzájomnú spoluprácu s ďalšími samosprávnymi krajinami a rozvoj spolupráce s územnými celkami alebo s orgánmi iných štátov vykonávajúcich regionálne funkcie pri výkone samosprávy,
- môže zriaďovať právnické osoby a územné agentúry na podporu regionálneho rozvoja územia samosprávneho kraja,

- vedie evidenciu programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja a obcí.

Vzájomné vzťahy štátnej správy a samosprávy je však potrebné jednoznačne definovať, čo súvisí aj s procesnou stránkou prenosu kompetencií z orgánov miestnej štátnej správy na obce na základe skutočne vytvorených funkčných podmienok v štáte. V ďalšom texte stručne rozoberieme postavenie miestnej samosprávy z pohľadu Zákona o podpore regionálneho rozvoja. V tejto súvislosti pokladáme za potrebné zdôrazniť najvýraznejšie zmeny, ktoré zákon priniesol. Vypracúvanie programov cestovného ruchu, hospodárskeho a sociálneho rozvoja a vykonávanie stratégie regionálneho rozvoja sa predtým realizovalo na odboroch regionálneho rozvoja krajských a okresných úradov, od 1. 1. 2002 prešlo do kompetencií obcí. K ich ďalším kompetenciám v zmysle Zákona NR SR č. 503/2001, § 17 patrí:

- vypracovanie, schvaľovanie, zabezpečovanie plnenia a vyhodnocovanie plnenia programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce,
 - poskytovanie súčinnosti na príprave a uskutočňovaní programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja, na území ktorého sa obec nachádza,
 - poskytovanie súčinnosti na príprave regionálnych operačných programov, spolupráca pri zabezpečovaní rozvojových zámerov spoločných pre viacero obcí,
 - zriaďovanie združení obcí s inými obcami s cieľom hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, ako aj samosprávneho kraja,
 - vypracovanie stanovísk k programom regionálneho rozvoja.
- Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí by mali na základe miestnych daností a možností zosilďovať záujmy miestnych spoločenstiev so zámermi ekonomických a ďalších subjektov (organizácií) lokalizovaných v nimi spravovanom území. Za vypracovanie týchto programov sú zodpovedné jednotlivé obce.

Po úvodnom vstupe, ktorý sme pokladali za potrebné uviesť z dôvodu, aby sme jednoznačne teoreticky vymedzili základné pojmy, používané v ďalšej časti nášho príspevku, sa pokúsime o vyhodnotenie dotazníka, na základe ktorého bol formou osobného pohovoru cez študentov Ekonomickej fakulty UMB vykonaný marketingový prieskum zameraný na zistenie aktuálnej situácie v práci miestnych samospráv, pričom sme sa prioritne zamerali na vyhodnotenie situácie v oblasti regionálneho rozvoja. Prieskum bol realizovaný v 32 samosprávach na Slovensku, ktoré sme naše potreby rozdelili do 3 veľkostných kategórií: sídla samosprávneho kraja, okresné mestá a ostatné mestá.

Rozdelenie miest podľa veľkostnej kategórie

Tabuľka 1

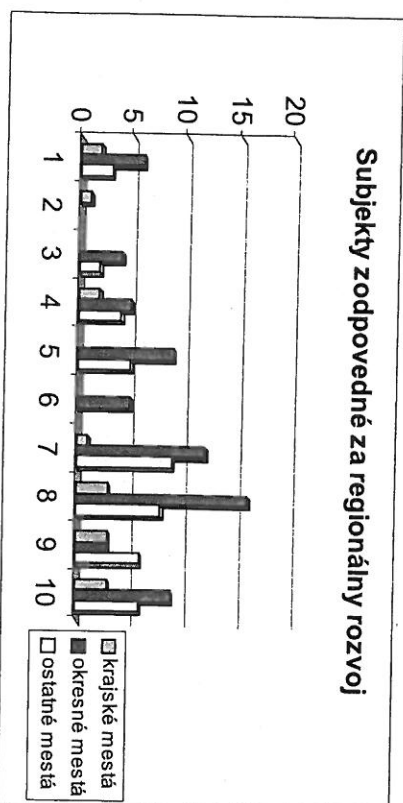
krajské mestá	okresné mestá	ostatné mestá
Trnava	Ružomberok	Lipt. Hrádok
Prešov	Levice	Kremnica
B. Bystrica	Pov. Bystrica	Tomala
	Nové Zámky	Vrbové
	Žarnovica	Hnišťa
	Turč. Teplice	Bojnice
	Trebišov	Vysoké Tatry
	Ziar n. Hronom	Filakovo
	Čadca	Šurany
	Rim. Sobota	Dubnica n. Váhom
	Bánovce n. Bebravou	Vrútky
	Lučenec	Poprad
	Brezno	
	Detva	
	Rožňava	
	Zvolen	
	Martin	

Otázky boli zamerané na zistenie počtu obyvateľov jednotlivých miest, skúmanie vzťahu medzi dĺžkou funkčného obdobia starostov a množstvom subjektov, s ktorými samosprávy v oblasti regionálneho rozvoja spolupracujú, čo bolo zamerané na zistenie, či vykonávajú svoju činnosť koncepčne a systematicky, alebo fungujú len na základe náhodnosti a chaosu.

S cieľom identifikovať dôležitosť spolupráce s ostatnými subjektami regionálneho rozvoja v činnosti samospráv sme im položili otázku týkajúcu sa typu spolupráce, kde nás zaujímalo predovšetkým to, či je pravidelná, realizovaná na zmluvnom základe alebo náhodná, nesyntetizovaná.

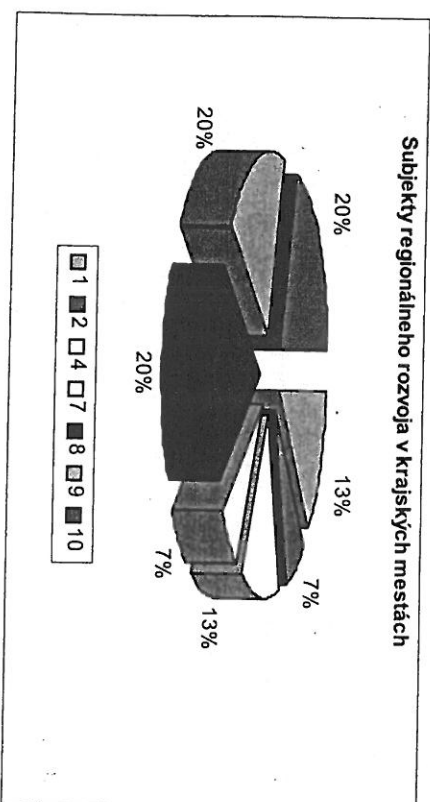
V dotazníku sme zároveň skúmali, aký rôznorodé a početné sú subjekty zaoberajúce sa regionálnym rozvojom v závislosti od veľkostnej kategórie mesta. Z nasledujúceho grafu 1 vyplýva, že podľa názoru zúčastnených subjektov sa najviac subjektov zodpovedných za regionálny rozvoj nachádza v okresných mestách, za ktorými nasledujú ostatné a napokon krajské mestá.

Graf 1

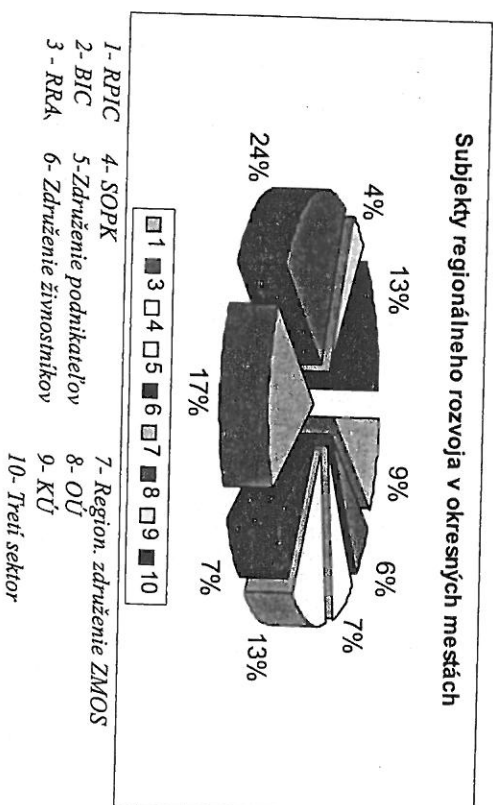

Nasledujúce grafy 2 a 3 ukazujú rozmanitosť štruktúry subjektov v krajských a okresných mestách:

Graf 2

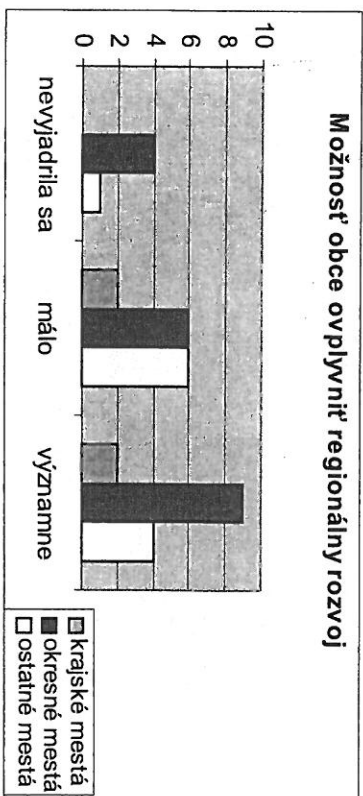
Graf 3

Subjekty sme pre prehľadnosť v dotazníku označili číselne, ako je uvedené vo vysvetlivkách.

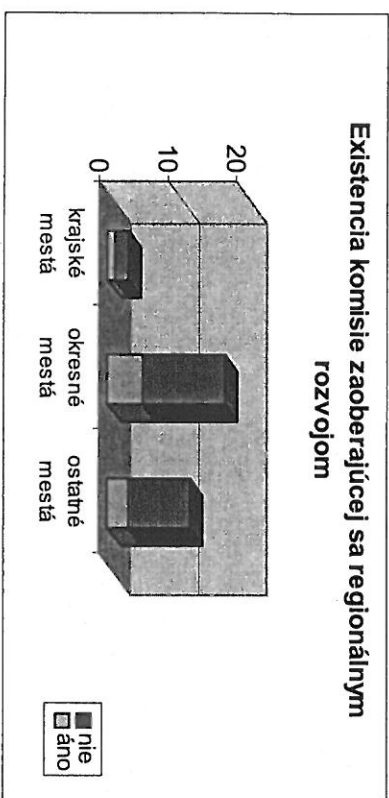
V závere sme chceli zistiť, ako dokážu municipalita prakticky - v regionálnom rozvoji svojej samosprávy - uplatniť teoretické vedomosti a skúsenosti. Preto sme zisťovali, či podľa ich názoru samospráva má vôbec možnosť ovplyvniť regionálny rozvoj a v akej miere. Zatiaľ čo v 2 veľkých mestách sídlach samosprávneho kraja - bola odpoveď jednoznačne kladná (označili odpoveď, že obec má možnosť významne ovplyvniť regionálny rozvoj), v ostatných mestách (podľa našej kategorizácie okresné a ostatné mestá), bola situácia odlišná. Okresné mestá si myslia, že môžu významne ovplyvniť regionálny rozvoj, no na druhej strane významné percento z nich sa domnieva, že ho môžu málo ovplyvniť. Štruktúru odpovedí uvádza nasledujúci graf 4:

Graf 4

Na možnosť obce ovplyvniť regionálny rozvoj nadväzuje otázka, či majú obce vytvorené orgány na podporu regionálneho rozvoja, teda či sa formovanim orgánov deklaruju túto podporu aj v praxi, čo deklaruje graf 5:

Graf 5

Prevažná väčšina opytovaných nemá zriadenú komisiu, ktorá by ako poradný a iniciatívny orgán mohla napomáhať realizovať regionálny rozvoj v území. Najčastejšie tento orgán deklarovali okresné mestá, ktoré si zároveň domnievajú, že majú vplyv na tento typ rozvoja.

Z uvedeného prieskumu vyplýva, že realizácia proklamácií v praxi zostáva.

Na základe Zákona NR SR č. 503/2001 o podpore regionálneho rozvoja a Zákona NR SR č. 416/2001 o prechode niektorých pôsobností z orgánov

štátnej správy na obce a na vyššie územné celky (Malý kompetenčný zákon) sa od 1.1. 2002 presunuli niektoré kompetencie v oblasti regionálneho rozvoja z príslušných orgánov miestnej štátnej správy na orgány miestnych samospráv. Konkrétne sa jedná o tieto kompetencie:

- vykonávanie stratégie regionálneho rozvoja,
- vypracúvanie programov sociálneho a hospodárskeho rozvoja,
- koordinácia spolupráce právnických osôb pri vypracúvaní programov rozvoja.

Ako uvádza Ústava SR v článku 71, "na obec a vyšší územný celok možno zákonom preniesť výkon určených úloh miestnej štátnej správy. Náklady takto preneseného výkonu štátnej správy uhrádza štát." Do dnešného dňa však v realite slovenských municipalities ani jedna z vyššie uvedených podmienok nebola dodržaná.

Ak vezmeme do úvahy všetky vyššie naznačené súvislosti, na záver nášho príspevku vo väzbe na vyhodnotení dotazníkový prieskum si kladieme otázku, či práve orgány miestnych samospráv dokážu dostatočne efektívne koordinovať taký zložitý a širokospektrálny proces, akým regionálny rozvoj nepochybne je. Načíta sa nám aj otázka, aký subjekt by vlastne mal aktivizovať 2879 obcí Slovenskej republiky v oblasti regionálneho rozvoja koordinovať, ak by sme chceli docieľiť, aby táto činnosť prispela k zvýšeniu sociálno-ekonomického úrovně krajiny ako celku.

RESUME

The paper deals with regional development in Slovak municipalities. Public administration reform is ongoing in Slovakia at the moment, where regional self-governments are created and power is devolved to and responsibilities for public services is on the regions.

In the first part we focus on definition of basic terms, such as a region, regional development and functions and power devolved to regional and local self-governments. The second part is oriented on the marketing research done by the students of the Faculty of Economics in Banská Bystrica. The main aim was to compare the theory of the involvement of municipalities in regional development with the practise. The paper finds out a gap between these two elements, which means a great deal of work needs to be done in the near future in this field.

Literatúra

Európske štrukturálne fondy po Agende 2000. (2001) Študijné a informačné publikácie č. 4-5. Bratislava: Ekonomická univerzita, 167 s.

Informačný bulletin Slovenskej informačnej agentúry (1998) č. 7/
 IVANIČKOVÁ, A.-VLČKOVÁ, V. (2000): Nové inštitucionálne rámce
 a regionálny rozvoj. Bratislava: Ekonomická univerzita, 25 s.
 HAMALOVÁ, M. a kol. (1997): Regionalistika. Bratislava: Inštitút pre
 verejnú správu, 1997, 100 s.
 MAIER, G.-TÖDTLING, F. (1998): Regionálna a urbanistická ekonomika
 II. Regionálny rozvoj a regionálna politika. Bratislava: vydavateľstvo
 Elita, 289 s.
 MATOUŠKOVÁ, Z. a kol. (1992): Úvod do priestorové ekonomiky. Praha:
 Ediční oddelení VŠE, 97 s.
 Riadenie sociálno-ekonomického rozvoja regiónov krok za krokom. (1993)
 Príručka pre stredo-európskych manažérov. Bratislava: Economic Inno-
 vation International, 140 s.
 Strategie rozvoje miest, obcí, regiónů a jejich organizací. (1999) Brno:
 Masarykova univerzita, 140 s.
 TVRDON, J. a kol. (1999): Regionálny rozvoj. Bratislava: vydavateľstvo
 Ekonóm.
 Uznesenie vlády SR č. 725/2000 k návrhu zásad regionálnej politiky SR
 Ústava Slovenskej republiky. Bratislava: Kancelária Národnej rady Slovenskej
 republiky. 2001. 77 s.
 Zákon NR SR č. 416/2001 prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej
 správy na obce a na vyššie územné celky
 Zákon NR SR č. 503/2001 o podpore regionálneho rozvoja

Adresy autorov:

Ing. Jasná Katarína
 Ing. Krnáč Jozef
 Ing. Sekerešová Eva
 Inštitút rozvoja obcí, miest a regiónov
 Ekonomická fakulta UMB
 Tajovského 10
 974 01 Banská Bystrica
 e-mail: jasnova@ef.umb.sk
 krnac@ef.umb.sk
 sekeresova@ef.umb.sk

GREGOR BERZEVICI A JEHO POKUSY O CEZHRANIČNÚ SPOLUPRÁCU¹

Gregor Berzevici one of the pioneers
 in over-broad cooperation

Patik DERFIŇÁK

Kľúčové slova: Gregor Berzevici, medzinárodný obchod, história.

V hospodárskych dejinách Slovenska je viacero osobností, ktorých práca a životné osudy sú zaujímavé a podnetné i pre súčasných bádateľov. Medzi takéto zaujímavé postavy našej histórie môžeme zaradiť aj právnika a národohospodára Gregora Berzevicuho, ktorého 180. výročie úmrtia si v priebehu tohoto roku pripomíname.

Narodil sa 15. júna 1763 vo Veľkej Lomnici pri Poprade. Pochádzal z rodiny, ktorá patrila k najstaršej spišskej šľachte. Prvé písomné správy o nej siahajú až na začiatok 13. storočia.² Jeho otec, Alexander Berzevici, postupne konsolidoval majetkové pomery rodiny, podkopané početnými súdnymi spormi, najmä s neďalekým Kežmarkom. Bol to mimoriadne schopný človek. Napriek tomu, že bol príslušníkom evanjelickej cirkvi, podarilo sa mu získať priazeň cisárskeho dvora vo Viedni. Dvoma manželstvami získal aj dostatočný kapitál, ktorý investoval sčasti do podnikania a sčasti do zefektívnenia hospodárenia na rodovom panstve. To okrem viacerých dedín v tom čase zahŕňalo aj značnú časť Vysokých Tatier, vrátane Lomnického štítu.

Gregor Berzevici bol jeho jediným synom z druhého manželstva, ktoré uzavrel s oveľa mladšou Barborou Horváth – Stansithovou. Už od mala sa prejavoval ako poslušné a mimoriadne usilovné dieťa. Po počiatkovej, domácej školskej príprave, nastúpil na jedinu vhodnú cestu pre človeka jeho stavu a doby. Mal sa, podobne ako jeho otec, stať právníkom. Prvým krokom na ceste k tomuto cieľu bolo absolvovanie v tom čase veľmi známeho kežmarského lýcea. Po jeho úspešnom ukončení nastúpil na právnickú akadémiu v Pešti. Aj štúdium na tejto škole zvládol v najkratšom možnom čase a s výbornými výsledkami. Preto ho po absolvovaní, v tom čase povinnej, právnej praxe čakalo výborné miesto na kráľovskom súdom dvore v Budíne. Mal dvadsať rokov, diplom právnika, výborné miesto a zabezpečený postúp.

1 Štúdiá vznikla v rámci riešenia grantového projektu VEGA č. 1/9214/02.
 2 S touto rodinou je spojená aj najstaršia známa listina pochádzajúca zo Spiša, z roku 1209. Nou Berzeviciovi získali rozsiahle územie pod Vysokými Tatrami, v okolo Veľkej Lomnice, Humcoviec a Starej Lesnej.

ISBN 80 - 89040 - 18 - 7

Editor: Ing. JuraĽ Tej, CSc.
Redakčná rada: Doc. Ing. Peter KuzmišĽn, DrSc.
Prof. MartĽan DoľšĽnĽ, DrSc.
Prof. Vasiľ Miklovd, DrSc.
Prof. RNDr. PhDr. StanĽslav Poloušek, CSc.
Prof. Ing. ĽudovĽt Mesároš, CSc.
Doc. RNDr. Róbert Ľštok, CSc.
PhDr. Ľita Geremešová, CSc.
Recenzenti: MĽnason Prešov
prvé, 2002
Udal: GrafotlaĽ Prešov
Udanie: GrafotlaĽ Prešov
TlaĽ: GrafotlaĽ Prešov

Prešov, 23. – 24. máĽa 2002
(ZBORNĽK Z MEDZINĽRODNEJ VEDECKEJ KONFERENCIE)

STĽLU ROZVOJ REGIONOV SKÚSENOSTI, PROBLĽMU, PERSPEKTĽVU

The sustainable development as methodological ground of Ukrainian regions development is researched. Attention is paid to conditions of their economic, social, ecological sustainable development and planning of their perspective development.

Adresa autorky:

Шульц Світлана
старший науковий співробітник Інституту регіональних досліджень
НАН України, к.е.н.
м. Львів, Україна, вул. Природна, 5а/24, E-mail: itg@mail.lviv.ua